

Rapport

Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune

Pedersen, Emma Sofie Kjær; Andersen, Pernille Tanggaard; Rasmussen, Gitte

Publication date:
2024

Document version:
Forlagets udgivne version

Citation for polished version (APA):
Pedersen, E. S. K., Andersen, P. T., & Rasmussen, G. (2024). *Rapport: Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune*. Syddansk Universitet.

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Rapport: Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune

Emma Sofie Kjær Pedersen¹, Pernille Tanggaard Andersen² & Gitte Rasmussen¹

1: Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber, SDU

2: Institut for Sundhedstjenesteforskning, SDU

Kolofon

Rapport: Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune.

Forfattere: Emma Sofie Kjær Pedersen, Pernille Tanggaard Andersen & Gitte Rasmussen.

Copyright: Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber, Syddansk Universitet, Odense 2024. Gengivelse af uddrag, herunder citater er tilladt mod tydelig gengivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende publikation bedes sendt til Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber, SDU.

Omslag: SDU

Layout: Emma Sofie Kjær Pedersen, SDU

Rapporten kan rekvireres ved henvendelse til:

til Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber

Campusvej 55

5230 Odense M

Telefon: +45 6550 1000

E-mail: sdu@sdu.dk

www.sdu.dk

Indhold

1.0 Sammenfatning	1
2.0 Introduktion	2
2.1 Metodisk proces	5
2.2 Samtykke forud for observationer	6
3.0 Fund	7
3.1 Variation og fleksibilitet	7
3.2 Tilvejebringelse af initiativer	14
4.0 Fremtidige fokuspunkter og anbefalinger	16
4.1 Fleksibilitet i indretning og aktiviteter	16
4.2 Initiativer til aktiviteter	17
4.3 Deltagelse i aktiviteter	17
4.4 Anbefalinger	18
5.0 Referencer	19

1.0 Sammenfatning

Formålet med projekt, Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune, er at undersøge, hvorvidt demensvenlig indretning af et daghjem kan påvirke aktivitetsdeltagelse og interaktioner, der involverer personer med demens. Denne rapport er en del af projektets sidste fase, og afdækker derfor daghjemmets dagligdag efter det er blevet nyindrettet med særligt øje for demensvenlighed. Rapporten afsøger de typer af aktiviteter og interaktioner, der er foretaget efter de indretningsmæssige ændringer, har fundet sted og hvad der kendetegner brugernes deltagelse i dem. Beskrivelserne tager afsæt i brugernes aktivitetsdeltagelse og interaktion i samspil med indretning og personale. Dette holdes yderligere op mod fund, der blev beskrevet i en første delrapport (Pedersen, Andersen & Rasmussen, 2023).

Vi forstår demensvenlighed som resultatet af et samspil imellem fysisk indretning af rum, materielle objekter og alle tilstedeværende personer, f.eks. personer med demens og plejepersonale (Tiemensma & Andersen, 2023). I første fase af projektet blev der foretaget 19 deltagerobservationer med dertil hørende feltnoter og indsamlet 20 timers videooptagelser. Der blev i projektets sidste fase foretaget 8 deltagerobservationer, som alle blev understøttet af feltnoter og videodata, hvilket svarer til 27 timer og 45 minutters videooptagelser. På baggrund af de foretagende observationer, finder vi blandt andet, at personalets synergetiske organisering af remedier, der hentes frem løbende og ved behov, muliggør høj variation af aktiviteter og fleksibilitet for både personale og brugere. Yderligere udgør den nye indretning, sammen med personalets stilladsning af brugernes handlinger og aktiviteter, den ekstra faktor, der fremmer brugernes initiativ til aktiviteter. Vi finder ligeledes at indretning af mindre 'rum' inden i større rum faciliterer mulighed for at opdele brugerne efter behov og ønsker om specifikke aktiviteter. Dette fremmer også variationen i aktiviteter. Ud fra ovenstående overvejelser anser vi det som afgørende for en demensvenlig indretning at etablere fleksible rammer i designet og den fysiske indretning, med henblik på at imødekomme behov hos både personer med demens og det ansatte personale. Vi påpeger yderligere, at design aldrig kan stå alene, da indretningsdesign og adfærd er en proces, hvor indretning og adfærd gensidigt påvirker hinanden. Indretningen opnår sin betydning gennem brugernes adfærd og orientering imod den, og adfærden præges af designet.

2.0 Introduktion

Vi vil med denne rapport understrege at (1) 'One Size doesn't fit all'. Med afsæt i Klaus Krippendorff (2006) forståelse af design, mener vi, at forskelligheden af artefakter i videst muligt omfang bør matche mangfoldigheden af artefaktets brugere. Det vil sige, at der i design af rum, artefakter, m.v. skal indtænkes fleksibilitet og diversitet. Yderligere er det vigtigt at understrege, at affordance, dvs. de muligheder et bestemt objekt tilbyder, er afhængig af bestemte involverede aktørers evner og handlemønstre (Gibson, 1979). Hvad der er åbenlyst for mennesker uden kognitive udfordringer, er ikke nødvendigvis indlysende for mennesker med kognitive udfordringer, såsom demens, hverken som social gruppe eller som individuelle personer. Netop derfor har observationer af hverdagen i daghjemmet, både før og efter implementeringen af den nye demensvenlige indretning, været essentielle i bestræbelser på at sikre muligheder blandt alle nuværende og kommende brugere.

Det afrapporterede projekt 'Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune' undersøger, hvorvidt demensvenlig indretning af et daghjem i Assens Kommune, påvirker interaktioner og aktiviteter, som brugere med demens deltager i, herunder ikke mindst brugernes muligheder for at tage initiativ til dem. Et fokus er således, om og hvordan interaktioner og aktiviteter opstår og udvikler sig. Vi understreger med denne rapport (2), at interaktion og aktiviteter opstår i et samspil imellem fysiske omgivelser og tilstedeværende personer. Fokus er derfor specifikt på, om og hvordan personer med demens orienterer sig i de fysiske rammer efter der er foretaget ændringer af dem, i samspil med personalet. Denne rapport afsøger de typer af aktivitet og interaktion, der har fundet sted efter de indretningsmæssige ændringer og hvad der kendetegner brugernes deltagelse i dem. Beskrivelserne af dem tager afsæt i en kort sammenfatning af brugernes aktivitetsdeltagelse og interaktion i samspil med den tidligere indretning og personale. I nedenstående del af rapporten omtales de borgere med demens, som benytter dagtilbuddet, som 'brugerne'.

Introduktion til daghjemmets rum

For at lette forståelse for daghjemmets rum og fysiske rammer, kortlægger dette afsnit kort forholdene. Budgettet til den demensvenlige indretning, indbefattede ikke en ændring af de forskellige rums størrelse i daghjemmet. De fysiske rammer og funktioner af rummene er derfor de samme, som vi så i første rapport (Pedersen, Andersen & Rasmussen, 2023). Daghjemmet består af et stort køkkenalrum. Tre mindre rum

som hhv. er et kontor til personale og to hvilerum med lænestole og sofaer, som støder op til køkkenalrummet. Alle disse tre rum, har yderligere fungerende toiletter. Yderligere består daghjemmet af et større aktivitetsrum, som også støder op til køkkenalrummet. Dette aktivitetsrum benyttes også som et hvilested for de brugere, som ønsker at se film under deres hvil.

Grundet projektets mindre økonomiske ressourcer valgte designeren og styregruppen, at midlerne skulle prioriteres til køkkenalrummet og aktivitetsrummet. Derfor fokuserer denne rapport også på disse rum. I køkkenalrum er der placeret nogle flytbare rumdelere, som dermed skaber et 'rum i rummet' (jf. afsnit 'Rum i rummet' på side 7), yderligere er der nu installeret runde og mindre borde i dette rum. I aktivitetsrummet er der opsat en skillevæg (se afsnit 'Interaktion imellem brugerne' på side 11), der både kan bruges som opslagstavle, og som en 'skærm' til at gemme aktivitetsredskaber lidt af vejen. Yderligere er der bygget to lave plantekasser, som også indrammer rummet i nogle zoner og som kan bruges til opbevaring. Den ene plantekasse står fast ved whiteboardet med DVD-film. I aktivitetsrummet er der også bygget et skab på hjul, hvor et mindre bord kan foldes ud. Dette skab rummer opbevaring af hyppigt brugte remedier til aktiviteter. Udover disse nævnte møbler, blev der hængt glasfotos, af motiver fra daghjemmets lokalområde op i gangen. Gangen, køkkenalrum og aktivitetsrum blev yderligere malet (Johannesen, 2024). Nedenstående billeder viser et 'før' og 'efter' i daghjemmets køkkenalrum.

December, 2022

September, 2023

Workshop forud for projektets anden fase

Assens Kommune afholdt en workshop d. 29.06.23. Her deltog, daghjemmets leder, personale, forskergruppen og projektleder fra Assens Kommune. Ideen med denne workshop var bl.a., at forskergruppen skulle fortælle, 'alle involverede parter i projektet', om foreløbige observationer og driften af det snart nyindrettet daghjem skulle kickstartes. Workshopen blev iværksat ved, at det faste personale i daghjemmet sammen med ledelsen snakkede om værdier og målsætninger for daghjemmet. Denne workshop har dermed direkte bidraget til en ændring i den daglige praksis på daghjemmet, og derfor bør vores fund i denne rapport også ses som resultatet af et samspil mellem design, borgere, personale og den viden personalet fik på denne workshop.

2.1 Metodisk proces

Der er i perioden 01.08.22-17.10.23 blevet foretaget 8 deltagerobservationer på daghjemmet i Assens Kommune. Indblikket i detaljerne blev yderligere tilvejebragt af videomateriale filmet på daghjemmet. Formålet hermed var at kunne fokusere på f.eks. interaktioner og detaljer i dem, herunder ord og bevægelser, og andre elementer som observatøren ikke var opmærksom på eller kunne fange i feltobservationerne. De 8 deltagerobservationer suppleres derfor med 27 timer og 45 minutters videodata.

Daghjemmet er et aflastningstilbud til personer, der har demenssygdom, hvor ægtefælle eller nære pårørende har behov for aflastning (Dagtilbud/Aflastningstilbud - Assens Kommune, 2023). Observationerne, både før og efter den ny indretning, blev udført ved hjælp af en observationsguide, som blev udarbejdet i kølvandet på en workshop arrangeret af forskerne tilknyttet projektet. Denne workshop blev afholdt med det formål at præcisere indholdet af retningslinjerne for guiden og fandt sted efter en rundvisning på daghjemmet i december 2022. Udover anvendelsen af samme observationsguide, har vi benyttet samme observatør igennem hele processen. Formålet er både at skabe genkendelighed og tryghed blandt brugerne af daghjemmet og at sikre ensartethed ved dataindsamlingen, validitet og sammenlignelighed.

Vi har som nævnt haft fokus på detaljer i interaktionen, vel at mærke detaljer der er sammenlignelige og betydningsfulde. Som ligeledes nævnt i indledningen, har vi i denne fase efter den nye indretning, haft specifik fokus på, hvordan aktiviteter blev igangsat og afsluttet. Derfor er videodata, som inkluderer disse elementer, blevet transskriberet ved hjælp af transskriberingsprogrammet 'D:[OTE]' og efterfølgende analyseret. Denne rapport sammenskriver således både de observerede elementer fra deltagerobservationer og pointer fra de transskriberede data, der er indarbejdet i analysen af videomaterialet. I denne rapport er der vedlagt skærbilleder af de anonymiseret transskriptioner, som er bearbejdet i D:[OTE], dette er for at illustrere vores fund. De vedlagte skærbilleder er alle formuleret på dansk, med en tilhørende engelsk undertekst.¹

¹ Engelske undertekster anvendes i forbindelse med international publicering af analyseresultater.

2.2 Samtykke forud for observationer

I projektet er anonymitet og fortrolighed sikret ved, at brugerne og personalet på daghjemmet underskrev et informeret samtykke, inden observationerne startede. Forud for underskrivningen blev brugerne informeret mundtligt om projektet og blev givet anden relevant information vedrørende undersøgelsen. Al information kunne læses i samtykket. Brugernes og personalet fortrolighed er beskyttet ved at udelade personlige oplysninger i projektet. Yderligere er alle medvirkende pseudonymiseret med fiktive navne og endeligt er de underskrevne samtykkeerklæringer, uredigerede feltnoter, videodata og transskriptioner af videodata ikke offentligt tilgængelige. Samtykkeerklæringen er udarbejdet af SDU RIO.

3.0 Fund

I dette afsnit præsenteres de væsentligste fund fra observationerne. Fundene er samlet i punkterne: *'Variation og fleksibilitet'* og *'Tilvejebringelse af initiativer'*. Punkterne forklares kort, men er ikke sorteret efter væsentlighed.

3.1 Variation og fleksibilitet

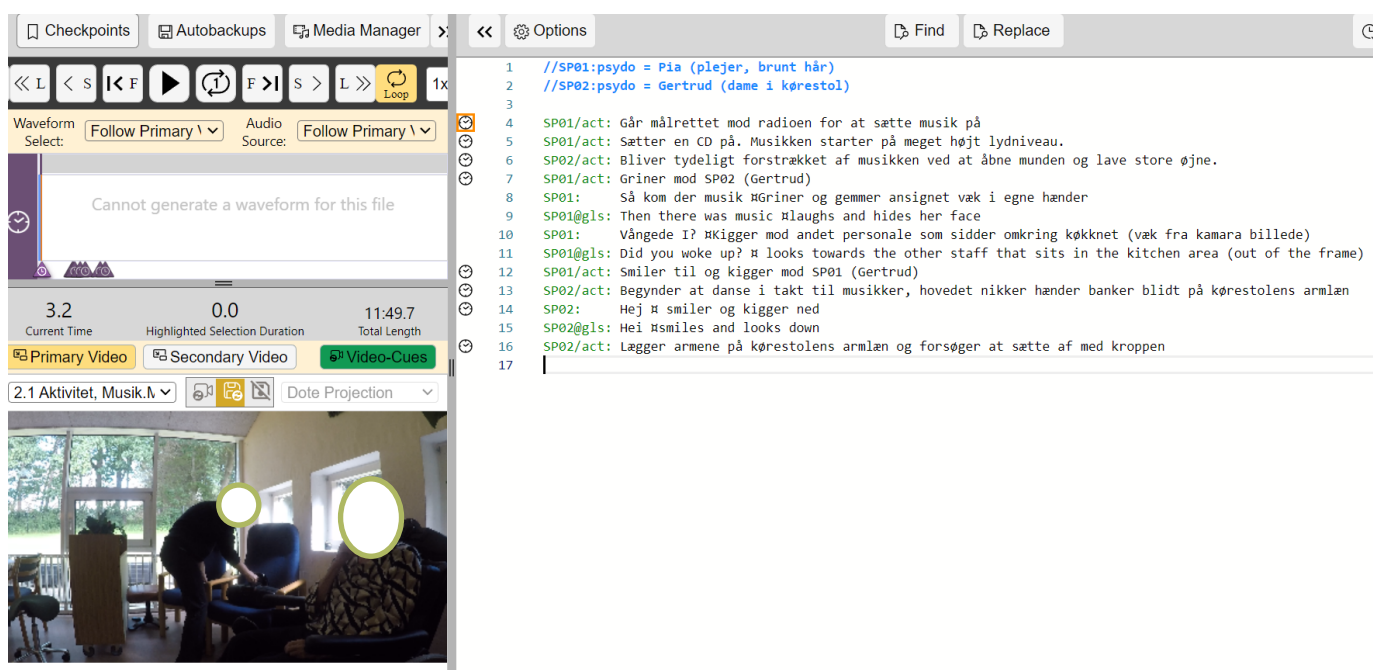
Vi kunne i første rapport kortlægge at elementerne: *'Udsigt til omkringliggende landskaber'*, *'Fast personale'* og *'Samling om morgenkaffen når alle brugere ankommer'* alle var med til at muliggøre aktiviteter og skabe tryghed og glæde blandt brugerne inden daghjemmet blev nyindrettet (Pedersen, Andersen & Rasmussen, 2023). I forbindelse hermed så vi grundigt på, hvordan aktiviteter blev organiseret. Vores observationer understregede, at organiseringen hyppigst var med præference for én fælles aktivitet, som involverede alle brugere af daghjemmet og at den i høj grad var drevet af personalet, der tog initiativ, drev og afviklede aktiviteten. Inden den nye indretning fandt sted, så vi således, at brugerne ofte var 'observatører' i de fælles aktiviteter og at der sjældent var samtale mellem brugerne og mellem personale og brugere. Brugere blev med andre ord passive i den forstand, at deres engagement blev reduceret til at foretage sig netop det, de blev bedt om at gøre i forbindelse med og i løbet af en aktivitet. Kun under aktiviteten 'eftermiddagshvil' så vi forskellige variationer, idet brugerne havde mulighed for at hvile enten foran et stort tv i det store aktivitetsrum eller i et mindre aflukket og stille rum.

Efter implementeringen af den nye indretning af daghjemmet ses det, at den nye skabelse af flere *'Rum i rummet'* og at personalets nye praksis med *'Synergetiske organisering af synlige og tilgængelige remedier'*, hvor der løbende hentes remedier frem ved behov, dvs. hvor der metodisk organiseres og kombineres remedier til brug i aktiviteter i forskellige rum, muliggør høj variation af aktiviteter og fleksibilitet for både personale og brugere. Yderligere øger dette også en grad af engagement

blandt brugerne, som delvist er sammenfattet i punkterne *'Initiativ til aktivitet'*, *'Deltagelse i organisering af aktivitet'* og *'Interaktion imellem brugerne'*

Rum i rummet

Da den nye indretning blev iværksat, var der på baggrund af tidligere observationer fokus på at skabe fleksibilitet i indretningen. Dette skulle især skabes i køkkenalrummet og aktivitetsrummet. En af designløsningerne på dette var at forsøge at skabe et mindre rum i de allerede fungerende rum f.eks. med flytbare rumdelere. Dette skulle skabe bedre muligheder for at dele brugerne af dag hjemmet op, både set ud fra forskellige ønsker og interesser, når der afvikles aktiviteter. Vi ser i det nye videodata materiale eksempler på, at personalet igangsætter forskellige aktiviteter netop med øje for de pågældende brugeres ønsker og funktionsniveau. Desuden ses det, at et rum i rummet har skabt muligheder for, at brugerne kan engagere sig i aktiviteter efter egne eventuelt individuelle ønsker, *samtidig med* at de kan følge med i andres aktiviteter og eventuelt deltagiggøres i dem.

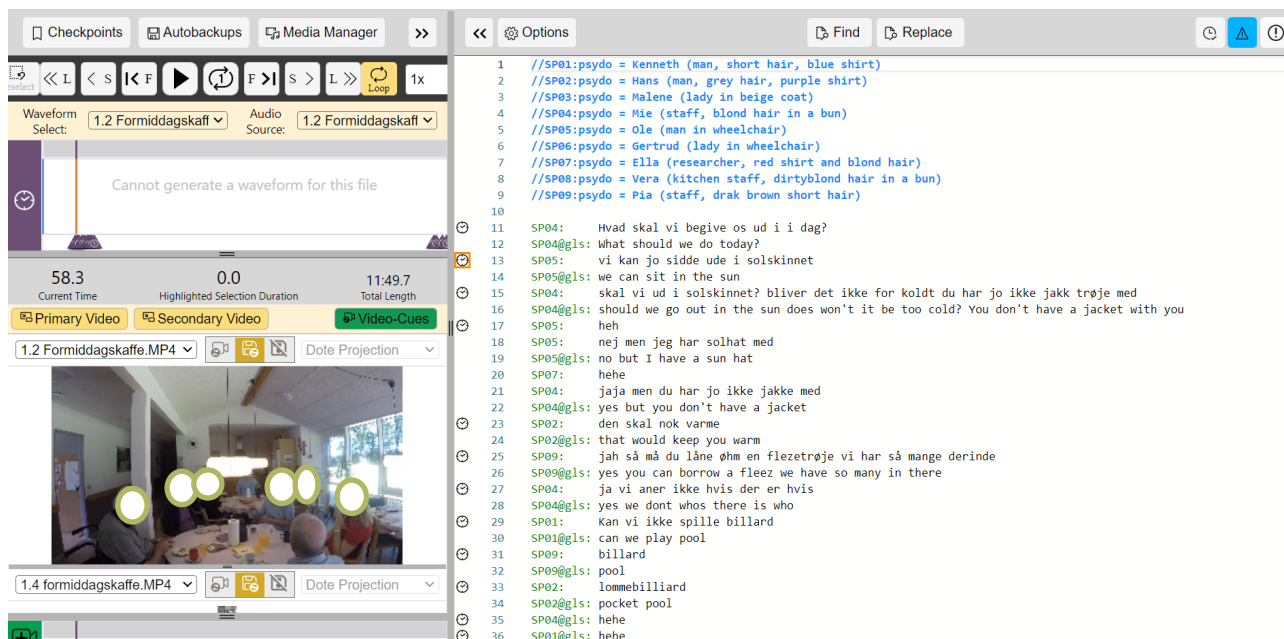
Ovenstående eksempel viser, hvordan personalet benytter indretningen af et kun delvist aflukket rum, i et stort køkkenalrum, til at dele brugerne op efter funktionsniveau og behov på den pågældende dag. En bruger ønsker at høre musik, imens andre deltager i andre aktiviteter både i køkkenalrummet og i det ved siden af liggende aktivitetsrum. Det nye 'rum' i køkkenalrummet har dermed muliggjort fleksible løsninger, så brugerne kan være i gang med forskellige aktiviteter, uden at disse generer eller forhindrer hinanden. Yderligere monitorerer personalet og andre brugere i rummet brugeren i

ovenstående eksempel, da der udveksles kommentarer om musikken, nyt musik sættes på når det er relevant, og brugeren og andre tilstedeværende bevæger sig lejlighedsvis samstemmende til musikken. 'Rummet' i køkkenalrummet muliggør således, at individuelle behov imødekommes samtidig med at muligheden for social interaktion bevares. Samtidig giver det personalet mulighed for at udføre flere opgaver samtidig, hvoraf nogle lejlighedsvist kan være mere i fokus end andre.

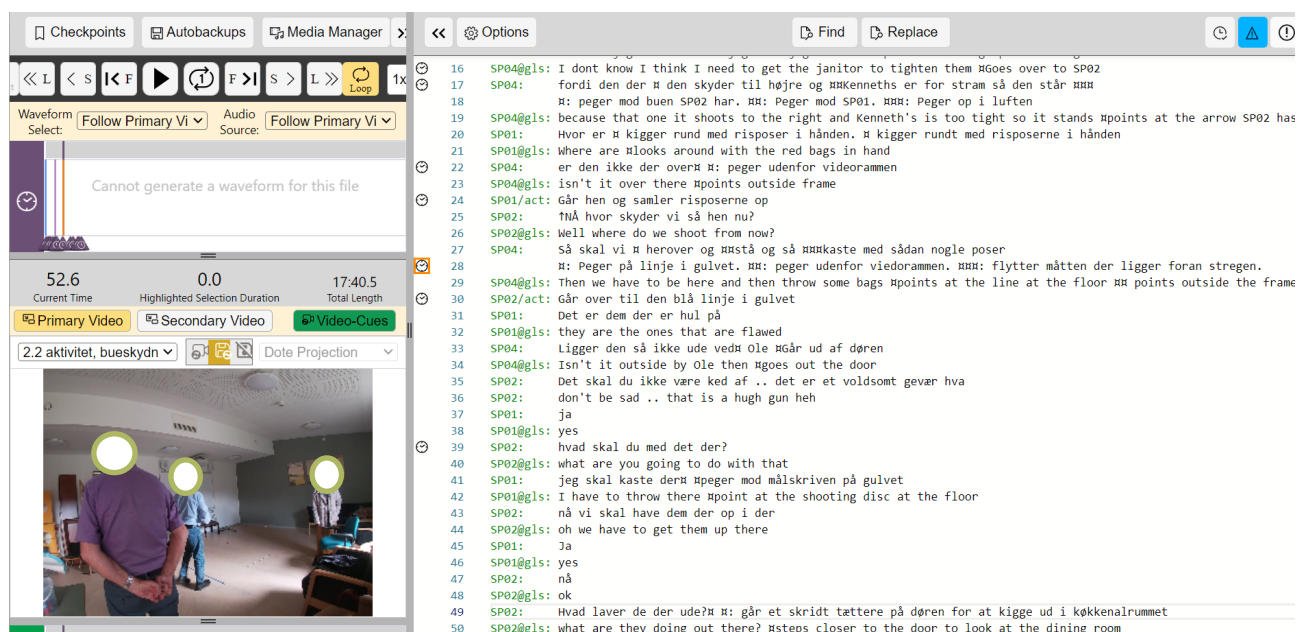
Synergetisk organisering af remedier

Inden daghjemmet blev indrettet med fokus på demensvenlighed, så vi en fast rutine i hvilke aktiviteter, der blev igangsat af personalet. Der var rotation blandt seks kendte aktiviteter. Redskaberne til de disse aktiviteter optog plads i aktivitetsrummet uden en klar og synlig orden. I forbindelse med den demensvenlige indretning blev flere af redskaberne flyttet til et depotrum. Dette blev gjort med det formål at bryde vanemæssige mønstre, og i stedet skabe en anledning til dagligt at overveje, hvilke aktiviteter der skulle tages fat på. Målet var desuden at fremme en mere interaktiv tilgang til valg af aktiviteter med inddragelse af brugerne og at opmuntre til en daglig og velorganiseret kombination af relevante remedier. Dermed skulle det blive lettere forståeligt og genkendeligt, hvilke aktivitet(er) der var tale om, og hvilke aktiviteter brugerne altså kunne deltage i.

Efter den nye indretning ses nu i højere grad en variation i aktiviteter. Remedier organiseres, så de synligt spiller sammen med indretningen, og bidrager til forståelse og giver mening med besøget på daghjemmet.

Ovenstående eksempel viser, at brugerne nu ses aktivt inviteret til at organisere en aktivitet. Dette accepterer brugeren, hvilket synes at være medvirkende årsag til en generelt øget deltagelse. Faktisk ser vi eksempler på, at inddragelsen fremmer et medansvar. I nedenstående eksempel findes nogle buer frem på initiativ fra den bruger, der er blevet inviteret med ind i organiseringen af dagens aktivitet. Brugeren har, som ovenstående eksempel viser, været inviteret med ned i et lokale, hvor en del remedier nu opbevares. Buerne viser sig imidlertid ikke at være gode nok til formålet, hvilket medfører brugeren tager initiativ til ris-posekast som alternativ. Det sker i øvrigt ved at brugeren ser risposer, der er blevet lagt på et bord, der står tæt på målet til brug for ris-posekast. Brugeren synes i det her tilfælde at pådrage sig et egentligt medansvar for at igangsætte en anden aktivitet, nu bueskydningen ikke fungerer.

Når brugerne inddrages aktivt i organiseringen af aktiviteter, ser vi således andre interaktionsmønstre end tidligere. Det er dette samspil imellem indretning, borgere og personale der kan beskrives som 'demensvenlig indretning'.

Interaktion imellem brugerne

Inden daghjemmet blev færdigindrettet, så vi, at personalet havde en praksis, hvor de servicede brugerne. Denne praksis kan eventuelt ses som et delvist resultat af samspillet med den tidligere indretning, hvor personalet skulle organisere en aktivitet i øjeblikket på stedet. Kørestolsbrugerne blev således blandt andet skubbet frem og tilbage i kørestolen af personalet under aktiviteten eller imellem aktiviteter i forskellige lokaler, også selvom den pågældende bruger godt kunne navigere og komme rundt selv. Yderligere skænkede personalet drikke og smurte formiddagsboller til størstedelen af alle brugere, uanset deres funktionsniveau. Denne praksis blev præsenteret af forskergruppen under den førmtalte workshop (jf. side 3), hvis formål det var at tale om de ny indretningsmuligheder, tanker bag den og hvor personale og ledelse snakkede om værdier og målsætninger for daghjemmet.

Nedenstående eksempel viser, hvordan brugerne hjælper hinanden med at fylde glas op med vand eller saft efter den nye indretning og den afholdte workshop.

The screenshot displays a video analysis tool. On the left, a video player shows a scene from a restaurant. The interface includes playback controls, a waveform, and video cue markers. On the right, a transcript window shows a list of dialogue lines with corresponding speaker and role information. The transcript includes lines such as:

- 1 //SP01:psydo:Kenneth (mand med gråt hår og blå skjorte)
- 2 //SP02:psydo:Ella (researcher, blond hår)
- 3 //SP03:psydo:Pia (plejer, brunt hår)
- 4 //SP05:psydo:Benny (mand i kørestol)
- 5 //SP06:psydo:Helle (dame med gråt hår)
- 6 //SP06:psydo:Vera (køkken personale, mellemlod hår)
- 8 SP01/act: Sætter sig ved bordet
- 9 SP01/act: Skænker saftevand til ham selv om de andre 2 brugere
- 10 SP03/act: Tilsletter sig SP01 ved bordet
- 11 SP03: Sååå
- 12 SP03@gls: Weell
- 13 SP06/act: Rækker kanden med 4saft til SP03
- 14 SP03: [H] drikker i det hele [heh] vi laver bare noget nyt [H rækker ud efter kanden]
- 15 SP03@gls: You guys drink it all heh we just make some new xreach out for the jug
- 16 SP06: [heh]
- 17 SP03/act: Stænker staff til sig selv
- 18 SP03: (til SP05) og du har fået dine piller
- 19 SP03@gls: Have you taken your pills
- 20 SP05: Ja nu
- 21 SP05@gls: Yes now
- 22 SP03: Det er godt
- 23 SP03@gls: That's good
- 24 SP01/act: Rykker lidt rundt på bestikken på hans tallerken
- 25 SP06/act: Begynder at spise
- 26 SP03: Velbekomm[e] (kigger mod SP01)
- 27 SP03@gls: Bon appetite
- 28 SP01/act: [Tager bestik op og skære rugbrød ud i bid]
- 29 SP05: Tak (0.2) skal du ikke have noget
- 30 SP05@gls: Thanks don't you want something
- 31 SP03: Nej jeg er på slankekur he
- 32 SP03@gls: No i'm on a diet he
- 33 SP05: Heh (0.3) er det nu nødvendigt?
- 34 SP05@gls: Is that necessary

I vores data ser vi også flere eksempler på, at kørestolsbrugere hjælpes hen til bordet efter en aktivitet af en anden bruger, hvis kørestolsbrugeren ikke klarer det selv. Generelt ses, at brugerne henvender sig mere til hinanden og inviterer hinanden med ind i aktiviteter, de selv er blevet delagtiggjort i. En aktivitet kræver ikke blot organisering for at få den sat i gang. Det kræver løbende organisering, f.eks. organisering af, hvis tur det er, hvor man skal kaste fra, hvor man skal hen, m.v. I datamaterialet fra daghjemmet efter den nye indretning, ser vi, at brugerne nu selv forsøger, og hvis relevant fortæller hinanden, hvor de skal stå, for at stå i den rigtige afstand i forhold til målet; hvordan kørestolsbrugeren kan navigere kørestolen tilbage, efter kørestolsbrugeren har kastet ris-poseden, m.v. Brugere engagerer sig derfor nu i den snak, der normalt er del af organiseringen 'organisatorisk snak' og med deres øgede deltagelse i organisering følger således mere snak. Denne snak ses i øvrigt også at involvere kommentarer til hinandens præstationer i form af opmuntrende kommentarer eller konstateringer af, at man rammer ved siden af.

Personalet er også aktive i samtalen, men nu uden at drive den, som personalet gjorde tidligere i takt med deres organisering af aktiviteterne. Ved aktiviteter som ris-posekast i aktivitetsrummet sidder personalet nu også ned på samme måde som brugerne, der venter på, at det bliver deres tur. Det er ikke hensigtsmæssigt at stå ved siden af målet, som det var tidligere, pga. en ny skillevæg, der er blevet sat op i forbindelse med indretningen. Skillevæggen fungerer både som tavle, hvor brugerne

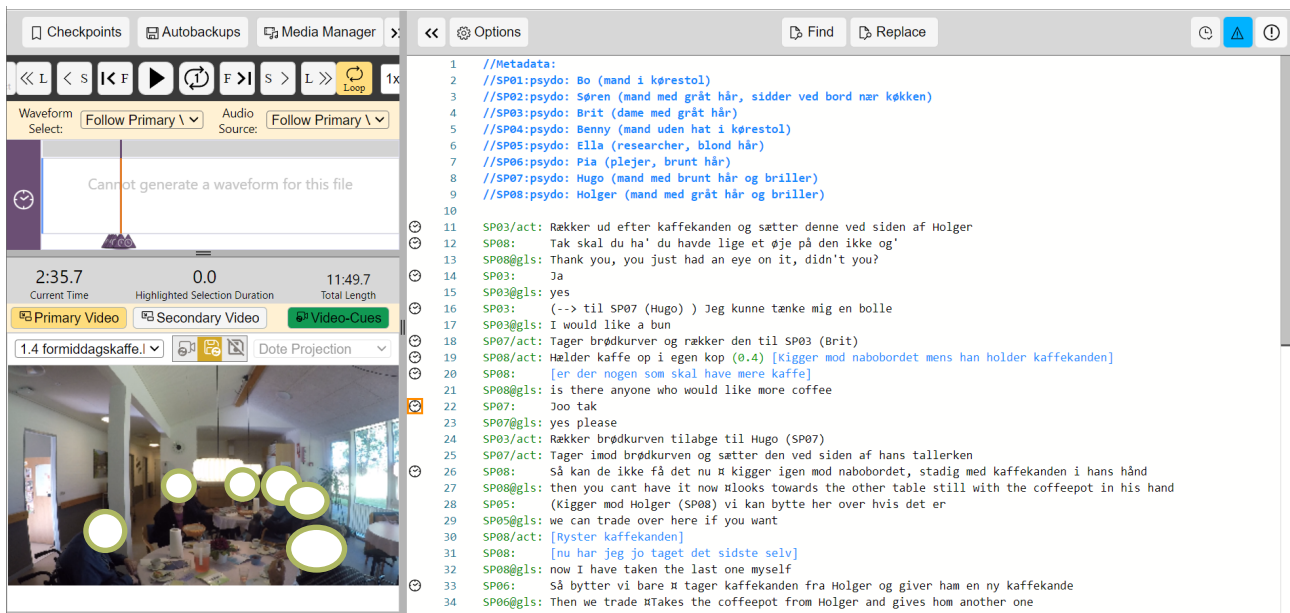
kan hænge f.eks. billeder op af (se afsnit 'Rummets fleksibilitet' nedenfor), hvad der gør dem glade, og som en væg hvor remedier kan sættes af vejen. At personalet sidder ned sammen med brugerne, ikke mindst som konsekvens af indretningen, synes at bidrage yderligere til en mere balanceret dynamik mellem brugerne og personalet.

Rummets fleksibilitet

Som tidligere nævnt var fleksibilitet væsentligt i indretningen af daghjemmet. Derfor blev runde borde, fremfor det tidligere langbord, centralt i indretningen af køkkenalrummet. De runde borde har tilføjet rummet et yderligere element af fleksibilitet, da de muliggør, at brugerne kan inddele sig efter funktionsniveauer og interesser i mindre 'rum' (se afsnit 'Interaktion imellem brugerne' ovenfor). Vi ser, at brugerne selv organiserer sig omkring bordene og derigennem i organisatorisk snak (sml. Afsnit 'Interaktion imellem brugerne' ovenfor), om hvem der sidder omkring hvilket bord, og hvor omkring bordet.

I den tidligere rapport kunne vi afrapportere, at samtalen ofte var centeret omkring den natur, der grænser op til daghjemmet (Pedersen, Andersen og Rasmussen, 2023), øjensynlig foranlediget af, at flere af brugerne var placeret med naturen som deres primære udsigt. De nye og runde borde forhindrer ikke at samtale om landskabet finder sted, men da brugerne er vendt imod hinanden, opstår andre samtaleemner lige så naturligt. Bordene skaber små sociale interaktionelle rum i det store rum (sml. Afsnit 'Interaktion imellem brugerne'), men muliggør som andre del-rum i større rum, at brugerne kan monitorere hinanden og delagtiggøre hinanden i samtalerne omkring de respektive borde. Organiseringen af små borde ved siden af hinanden har selv sagt som konsekvens, at der er pladser omkring det, hvor de siddende vil have ryggen vendt imod hinanden. Men vi ser i materialet, at disse pladser sjældent benyttes. Nedenstående eksempel illustrerer, 1. at pladserne ikke anvendes, men at brugerne i stedet har skabt tomme 'bordender' og 2. at brugerne henvender sig til nabobordet, og at samtalen for en tid bevæger sig på tværs af bordene.

Samspelet imellem de små runde borde, brugerne og personalet skaber her mere samtale og dynamik, end det vi så tidligere. Personalet 'underholder' nu mindre, idet brugerne selv fører samtaler.

De naturlige måder, som alle mennesker bruger 'små' versus 'store' borde, kan selvfølgelig udnyttes strategisk i relation til sygdommens stadie og dynamikken imellem brugerne. Således anvendes fleksibelt i en kontekst, hvor forholdene naturligt og løbende ændrer sig.

3.2 Tilvejebringelse af initiativer

I første delrapport observerede vi nogle elementer, som rummede potentiale til at øge initiativer til aktiviteter fra brugerne selv, som f.eks. '*Objekter med genkendelighed*' (Pedersen, Andersen & Rasmussen, 2023). Vi kan med de nye observationer tilføje, at '*tavle til overblik*' har potentiale til at skabe flere og nye aktiviteter og lette tilvejebringelsen af initiativer blandt daghjemmets brugere og personale. Ideen til tavlen opstod under en af de før omtalte workshops.

Tavle til overblik

I daghjemmets store aktivitetsrum, der hvor formiddagsaktiviteterne og eftermiddagshvil hyppigst foregår, er der blevet installeret en skillevæg ved døren (se afsnit 'Introduktion til daghjemmets rum' på side 3). Skillevæggen fungerer også som tavle. Sådan som det forholder sig nu, er tavlen og skillevæggen udelukkende til dekorativ brug. Flere af brugerne har sammen med personalet lavet en mindre og personlig planche, som hænger ved tavlen. En plejer har yderligere skrevet på tavlen: "Ha en god dag", og en bruger har tegnet nogle smilende ansigter ved siden af teksten. Med afsæt i

nedestående citat fra observatørens feltnoter vurderer vi, at det fulde potentiale af denne skillevæg endnu ikke er fyldt udnyttet.

'Kenneth er lige kommet, han bliver fulgt ind af hans kone. Han hænger sin jakke og kommer ind og hilser på Vera (køkkenpersonale) og jeg (observatøren). Kenneth' kone spørger til de andre brugere. Vera fortæller at Mie (personale) er på vej med bussen, men at hun er blevet forsinket undervejs. Imens denne samtale mellem Vera og Kenneth' kone finder sted, stikker Kenneth hovedet ind i aktivitetsrummet. Hans blik stopper ved skillevæggen, og han stopper op og kigger. Der kommer et lille 'hm' fra ham. Kenneth' kone reagerer på dette 'hm' og går hen til ham, for at se hvad han kigger på. Hun peger på den planche han har lavet, og de snakker lidt sammen om den. Kort efter vender hun sig om, og kigger mod Vera og jeg (observatøren) og siger: "Jeg troede at det var der I ville have en kalender, sådan over planer og videre". Kenneth kigger kort på hans kone, men vender hurtigt blikket tilbage.'

Ovenstående citat tydeliggør, at skillevæggen og tavlen er et synligt og tilgængeligt sted for både, brugere, personale og gæster. Derved kan den invitere til, at aktiviteter organiseres dagligt, og at der skabes en variation aktiviteter, ligesom den kan skabe et informativt overblik for alle involverede – ikke mindst for de pårørende. Det var, som det ses af citatet, også tanken med tavlen. Dermed har den potentiale i forhold til at imødegå, at der opstår en spiral af forudsigelige aktiviteter, som vi kunne afrapportere i første rapport (Pedersen, Andersen og Rasmussen, 2023).

4.0 Fremtidige fokuspunkter og anbefalinger

På baggrund af ovenstående observationer og videodata, kan vi pege på bl.a., følgende overvejelser for udvikling af området er essentielle for at skabe rammer, der fremmer demensvenlighed i daghjem.

4.1 Flexibilitet i indretning og aktiviteter

Med udgangspunkt i Klaus Krippendorff (2006) forståelse af design og vores fund i begge perioder (01.12.22-28.02.23 & 01.08.22-17.10.23) ser vi, at det er væsentligt at skabe fleksible rammer, såvel for de personer med demens, som benytter forskellige aflastningstilbud, som og ikke mindst for det ansatte personale. Flere aflastningstilbud er præget af en stor udskiftning af brugere, og det er derfor nødvendigt, at tilbuddene kan tilbyde fleksible løsninger for alle. Det er yderligere vigtigt, at rummet ikke bærer præg af en specifik tidsperiode, eller bliver kønnet, idet rummet derigennem kan ekskludere dens brugere (Krippendorff, 2006). Med fleksibel indretning menes blandt andet, at rummet skal kunne rumme flere og gerne modsatrettede aktiviteter. På det daghjem, vi har observeret, var en af løsningerne blandt andet at skabe 'rum' i rummet ved hjælp af nogle plantekasser og rumdelere, runde og flere små spiseborde og at redskaber til aktiviteter blev opbevaret på et depotrum. Opbevaringsløsningen har bidraget til, at der ikke opstår faste rutiner i aktiviteter og deraf følgende forudsigelighed i hverdagen for både brugerne og personalet. Det er imidlertid af afgørende betydning at forstå, at design aldrig kan stå alene, da design i sig selv ikke skaber en automatisk reaktion ved dets brugere. Design og adfærd påvirker hinanden.

4.2 Initiativer til aktiviteter

Vi har i hele perioden set, at den daglige gang og organisering af aktiviteter på daghjemmet har været afhængig af personalet og deres ideer til aktiviteter. Som konkluderet i denne afrapportering er en demensvenlige indretning, og deraf følgende flere initiativer til aktiviteter blandt brugerne, afhængig af brugernes omgivelser, såvel indretning som personale. Vi ser initiativer fra brugerne, når kendte objekter er blevet lagt frem (Pedersen, Andersen & Rasmussen, 2023), og samspillet imellem brugere og personale kan derfor resultere i, at de samme kendte og sikre objekter lægges frem og variationen af initiativer dermed mindskes. Vi mener derfor, at det kan være givende at samarbejde med aktører, der ikke indgår som dagligt personale. Dette kan for eksempel være aktører fra lokale foreninger, dagskoler, museer og kunstnere, håndværkere m.m., således der kan opstå inspirationsdeling og muligheder for nye og muligt mere diverse aktiviteter på daghjemmet. Det synes at have potentiale i forhold til at skabe fornyelse i den daglige gang, uden at det kræver så meget andet af personalet end at tage initiativet og organisere, at aktiviteten kan finde sted.

4.3 Deltagelse i aktiviteter

Som denne rapport indikerer, har vi i projektets sidste fase set en ændring i brugernes mønstre og engagement i deltagelse af aktiviteter. Det stigende engagement fra brugerne skal i høj grad ses som et samspil af personalets stilladsering, personalets adfærd og den demensvenlige indretning. Indretningen påvirker ikke kun brugerne med demens, men har i høj grad også skabt nye muligheder, som letter organiseringen af aktiviteter for personalet. Bedre og mere logiske opbevaringsmuligheder skaber egne initiativer fra brugerne, mens de samme muligheder letter organiseringen af aktiviteter for personalet. Dette er også gældende, selvom brugerne ikke altid tager eget initiativ til aktiviteter. Vi ser, at når personalet både stilladserer brugerne via objekter i rummet, samt benytter deres kropssprog til at guide brugerne til de ønskede handlinger, opstår der i højere grad en aktiv deltagelse blandt brugerne. Brugere interagerer i højere grad med hinanden under aktiviteter, og inviterer nu hinanden ind til deltagelse, i sammenligning med den passivitet, der kunne forekomme under aktiviteter inden den demensvenlige indretning fandt sted. Det er væsentligt at påpege, disse resultater bør ses i lyset af både den ændret indretning på daghjemmet og en ændring i personalets værdisæt (jf. afsnit 'Workshop forud for projektets anden fase' på side 3).

4.4Anbefalinger

Opsummerende ser vi generelt, at initiativ til aktiviteter fra brugerne i høj grad er afhængig af deres omgivelser, samt inputs fra personale. Derfor er personalets stilladsering væsentlig, når det kommer til initiativ og interaktioner fra brugerne:

- Stilladseringen kan for personalet være krævende, så derfor bør design ikke blot understøtte brugerne, men også i høj grad personalet, så vidt som muligt. En mulighed i design er at tilstræbe, at fleksible og dynamiske rum skabes.
- Rummet bør muliggøre, at modsatrettede aktiviteter kan opstå, såsom hvile og boldkast, uden at dette kræver stor organisering fra personale, da daglig og stor organisering kan besværliggøre personalet arbejdsgang, og der derigennem opstår en risiko for at personalets engagement og initiativ falder.

5.0 Referencer

Dagtilbud/aflastningstilbud - Assens Kommune. (2023, January 5). <https://www.assens.dk/borger/omsorg-og-stoette/borgere-med-demens/dagtilbud-aflastningstilbud/>

Gibson, J. J. (1979). The ecological approach to visual perception. Boston, MA: Houghton Mifflin.

Johannesen, H. L. (2024). Demensvenlig indretning af et daghjem. Assens Kommune. Retrieved January 15, 2024, from <https://hljohannesen.files.wordpress.com/2024/01/demensvenlig-indretning.pdf>

Krippendorff, K. (2006). The semantic turn: a new foundation for design. London, CRC Taylor & Francis.

Pedersen, E. S. K., Andersen, P. T., & Rasmussen, G. (2023). Demensvenlig indretning af daghjem i Assens kommune: Rapport på baggrund af foreløbige observationer.

Tiemensma, M. D., & Andersen, P. T. (2023). How can we define and understand the concept of a Dementia-Friendly Community? A scoping review [Unpublished Manuscript].

sdu.dk

#sdu.dk

Syddansk Universitet

Telefon: +45 6550 1000

sdu@sdu.dk

www.sdu.dk